

Respons

Irak: Sponsorordning for internflyktninger som ønsker å bosette seg i Bagdad

- Kort om innreiserestriksjoner og sponsorordning i Bagdad – hvem rammes?
- Finnes det et offentlig kjent regelverk og en formell søknadsprosedyre for sponsorordningen?
- Hvilke krav stilles til sponsorene?
- Kan internflyktninger med sponsor bosette seg hvor de vil i Bagdad?

Bakgrunn og kilder

I løpet av det siste året har vi sett spredte meldinger om innreiserestriksjoner og sponsorkrav for internflyktninger som ønsker å bosette seg i Bagdad (HRW 2015; OCHA 2014; UNHCR 2015a; UNHCR 2015b; USAID 2015, s. 2). OCHA skrev allerede i oktober 2014 at internt fordrevne flyktninger måtte vise til en lokal sponsor for å få tillatelse til å reise inn i Bagdad. Ifølge Human Rights Watch (HRW 2015) har provinsmyndighetene i Bagdad håndhevet innreiserestriksjoner basert på internflyktingenes opprinnelsessted siden april 2015. HRW skriver at restriksjonene rammer sunnimuslimske flyktninger fra Anbar, som trenger en lokal sponsor i Bagdad for å slippe inn i byen (HRW 2015). Dette bekreftes av en fersk pressemelding fra UNHCR (2015a). Her fremgår det at internflyktninger fra Anbar fortsatt blir nektet innreise i Bagdad, med mindre de har slektninger eller andre sponsorer i byen som kan garantere for dem. Som følge av restriksjonene skal tusenvis av Anbar-flyktninger de siste månedene ha vært strandet ved Bzeibiz-broen, hovedinnfartsporten fra Anbar til Bagdad-provinsen.¹

Med unntak av rapporteringen fra HRW har informasjonen om sponsorordningen vært sporadisk og lite detaljert. Landinfo har derfor ved hjelp av den norske ambassaden i Amman/Bagdad forsøkt å innhente mer informasjon fra kilder som kjenner situasjonen godt. Ambassaden har hatt møter med to internasjonale organisasjoner som har direkte befatning

¹ Forholdene ved Bzeibiz-broen skal nå ha bedret seg, men per 20. oktober skal fortsatt om lag 50 internt fordrevne familier fra Anbar oppholde seg ved broen, uten mulighet til å ta seg inn i Bagdad (UNHCR 2015a).

med internfluktsituasjonen i Irak, og denne responsen bygger i hovedsak på en sammenfatning av opplysningene som fremkom i disse møtene (Den norske ambassaden i Amman/Bagdad, e-post oktober 2015).

Kort om innreiserestriksjoner og sponsorordning i Bagdad – hvem rammes?

I likhet med HRW (2015) mener også kildene ambassaden har snakket med, at innreiserestriksjonene i Bagdad først og fremst rammer sunnimuslimske arabere, og særlig internflyktninger fra Anbar (Fallujah nevnes spesielt). Dette er naturlig da det store flertallet av internflyktninger i Bagdad (70 %) er fra Anbar, som er en ren sunni-provins (IOM 2015a). Per oktober i år var 88 % av de internt fordrevne familiene i Bagdad² fra provinsene Anbar, Ninewa og Salahaddin, alle sunni-provinser (IOM 2015b, s. 5).

Etter det ambassaden har fått opplyst, er enslige menn i våpenfør alder, og da særlig personer som kommer fra ISIL-kontrollerte områder, aller mest utsatt for å bli berørt av innreiserestriksjonene. Slike personer blir lett mistenkt for å være spioner, terrorister og femtekolonnister. For eksempel meldte Associated Press i mai (AP 2015) at sikkerhetsmyndighetene i Bagdad mente det var en sammenheng mellom inntoget av internflyktninger fra Anbar og økningen i antall bombeeksplosjoner i byen. Myndighetene hevdet at internflyktningene ble brukt av terrorister til å sende inn store mengder eksplosiver og ISIL-medlemmer i byen.

Ambassadens kilder fremholder at det som tillegges vekt ved beslutningen om hvem som får slippe inn i byen, er hvorvidt man kan skilte med en lokal sponsor eller ikke. Etter det HRW (2015) rapporterer, synes sponsorkravet å gjelde generelt overfor sunnimuslimer fra Anbar, og ikke bare menn i en viss alder som kommer fra ISIL-kontrollerte områder. På grunn av vilkårlighet i håndhevelsen av sponsorkravet (se avsnittet nedenfor) hefter det imidlertid stor usikkerhet ved hvordan denne ordningen faktisk praktiseres. Ut fra foreliggende informasjon later det til at kravet om sponsor kun gjelder for sunnimuslimer, og at ordningen praktiseres vilkårlig av den enkelte tjenestemann.

Finnes det et offentlig kjent regelverk og en formell søknadsprosedyre for sponsorordningen?

I henhold til det ambassaden har fått opplyst, skal det ikke finnes noe offentlig kjent lovverk som regulerer sponsorordningen. Det er mulig det finnes interne retningslinjer, men ikke noe som myndighetene har delt med de to organisasjonene ambassaden har snakket med. Følgelig er disse kildene heller ikke kjent med hva slags formell søknadsprosedyre som eventuelt er knyttet til sponsorsystemet.

Kildene fremholder at avgjørelsen om hvem som skal slippe inn i Bagdad, tas av den tjenestemann (alltid en militær) som har myndighet på den enkelte kontrollpost på vei inn til byen. Dette skjer tilsynelatende helt etter vedkommendes eget forgodtbefinnende, hvilket skaper vilkårlighet og uforutsigbarhet og åpner for korrupsjon.

² Det vil si 84 785 av totalt 96 264 internt fordrevne familier, i henhold til tall fra IOM (2015b, s. 5).

Hvilke krav stilles til sponsorene?

Sponsoren må møte opp personlig ved kontrollposten for å ta imot den/de sponsede. For øvrig skal det ikke være noen klare regler for hvilket ansvar sponsoren har etter at den/de sponsede er etablert i byen (Den norske ambassaden i Amman/Bagdad, e-post oktober 2015; HRW 2015). Vi er for eksempel ikke kjent med om sponsoren personlig stilles til ansvar dersom de/den sponsede begår lovbrudd.

Kildene som ambassaden har snakket med, fremholder at enhver person med gyldig bostedstillatelse i Bagdad kan være sponsor, og at antatt økonomisk evne sannsynligvis vil bli tillagt en viss vekt ved vurderingen av en sponsor. Videre mener disse kildene at det ikke er begrensninger for hvor mange man kan være sponsor for. Dette står i motsetning til det HRW (2015) har fått opplyst fra irakiske sikkerhetsstyrker om at én sponsor kan garantere for inntil fire familier. HRW (2015) skriver for øvrig at de har sett en kopi av en slik «garanti» – en post-it-lapp med et falmet stempel fra den irakiske hær, det håndskrevne navnet på den ankomne familiens overhode, antall medfølgende familiemedlemmer og en hæroffisers signatur. Sponsorens navn var ikke nevnt, men skal ha vært registrert i en database.

Ambassadens kilder opplyser videre at sponsoren som oftest vil ha en genuin tilknytning til den/de sponsede, og antar også at det er liten sannsynlighet for at sponsoren vil tilhøre en annen etnisk eller religiøs gruppe enn den/de sponsede. Samtidig påpeker kildene at det har oppstått et marked for kjøp og salg av sponsorskap i Bagdad.

Kan internflyktninger med sponsor bosette seg hvor de vil i Bagdad?

Etter hva ambassaden har fått opplyst, kan man i teorien bosette seg hvor man vil i Bagdad, når man først er sluppet inn i byen. Etter hvert kan man også, etter søknad, få tillatelse til å endre bosted til et annet strøk. Sponsoren skal ikke være involvert i denne prosessen.

Kildene understreker imidlertid at de interne forflytningene som har funnet sted i Bagdad etter 2003, har ført til en segregering av byens befolkning. I praksis vil det si at det ikke vil være trygt for sunnier, og i særdeleshet enslige menn, å bosette seg noe annet sted enn i sunni-dominerte nabolag. Omvendt vil en sjiamuslimsk internflyktning nok tenkes å føle seg tryggere i et sjia-dominert strøk enn i et område blant sunnimuslimer.

Myndighetene vil foreta en mer omfattende granskning av internflyktningene etter at de har sluppet inn i byen, ifølge kildene ambassaden har snakket med. Dersom man vurderes å utgjøre en sikkerhetsrisiko, kan man i prinsippet bli deportert ut av byen, men dette skjer svært sjelden. Det som i stedet kan skje, er at man blir arrestert eller pålagt begrenset bevegelsesfrihet. Innbyggerne i Bagdad må passere mange kontrollposter for å bevege seg rundt i byen, og dersom man har sikkerhetsanmerkninger knyttet til navnet sitt, vil dette fremkomme i databaser på en del kontrollposter.³

I den sammenheng opplyser ambassadens kilder for øvrig at det i august/september 2015 ble opprettet en sentral kontrollenhet i Bagdad for all dokumentasjon vedrørende byens borgere. Ettersom dette bare så vidt er kommet i gang, har man ikke på langt nær klart å opprette fullstendige registre. En målsetning er etter hvert å kunne innlemme nyankomne personer i registeret og utstede nye identitetsdokumenter til dem.

³ Ikke alle kontrollpostene er satt opp av myndighetene. Ulike sjiamilitser setter opp sine egne kontrollposter for kortere eller lengre tid, og disse vil trolig ikke være koblet opp mot myndighetsregistre.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- AP, dvs. Associated Press (2015, 2. mai). Baghdad officials blame Sunni displaced for wave of bombings. *Rudaw*. Tilgjengelig fra <http://rudaw.net/english/middleeast/iraq/010520151> [lastet ned 20. oktober 2015]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2015, 29. mai). *Curbs Put War's Displaced at Risk*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2015/05/29/iraq-curbs-put-wars-displaced-risk> [lastet ned 14. oktober 2015]
- IOM, dvs. International Organization for Migration (2015a, 13. oktober). *Displacement tracking Matrix. IDPs locations & Population, Iraq IDP Crisis – January 2014 to 29 September 2015*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra Reliefweb <http://reliefweb.int/map/iraq/iraq-idp-crisis-iom-dtm-dashboard-idp-locations-population-january-2014-29-september-2015> [lastet ned 20. oktober 2015]
- IOM (2015b, 13. oktober). *Displacement Tracking Matrix. DTM Round XXX October 2015*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra Reliefweb <http://reliefweb.int/report/iraq/response-idp-crisis-iraq-displacement-tracking-matrix-dtm-round-xxx-october-2015-enarku> [lastet ned 29. oktober 2015]
- OCHA (2014, 17. oktober). *Iraq CRISIS Situation Report No. 16 (11 October – 17 October 2014)*. Bagdad: OCHA. Tilgjengelig fra <https://www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/Iraq%20Crisis%20%2316.pdf> [lastet ned 27. oktober 2015]
- UNHCR (2015a, 20. oktober). *UNHCR provides shelter to Iraqis uprooted by conflict in Anbar*. Bagdad: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/56263f809.html> [lastet ned 20. oktober 2015]
- UNHCR (2015b, 15. april). *Iraq: UNHCR IDP Operational Update, 1-15 April 2015*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra Refworld <http://www.refworld.org/docid/558287994.html> [lastet ned 20. oktober 2015]
- USAID (2015, 26. juni). *Iraq Complex Emergency*. Washington D.C.: USAID. Tilgjengelig fra Ecolnet http://www.ecoi.net/file_upload/1788_1438001558_iraq-ce-fs06-06-26-2015.pdf [lastet ned 14. oktober 2015]

Muntlige kilder

- Den norske ambassaden i Amman/Bagdad. E-post 6. oktober 2015.
Sammenfatning av opplysninger innsamlet i møte med to internasjonale organisasjoner i Irak i begynnelsen av oktober.

Respons Irak: Sponsorordning for internflyktninger som ønsker å bosette seg i Bagdad

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.